HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וכי עדרו שורף מי דמי התם לא כתיב אותו הכא כתיב אותו איתמר רב פפי משמיה דרבא אמר ראשון משלח ורב שימי משמיה דרבא אמר אחרון משלח בשלמא רב שימי (בר אשי) משמיה דרבא דאמר אחרון משלח קסבר הואיל וגמר בו כפרה אלא רב פפי משמיה דרבא מאי קסבר סבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון הי רבי יוסי אילימא ר' יוסי דקופות דתנן [א](רבי יוסי אומר) [ב][א]שלש קופות של שלש שלש סאין שבהם תורמין את הלשכה והיה כתוב עליהם אב"ג ותניא א"ר יוסי למה כתוב עליהן אב"ג לידע איזה מהן נתרמה ראשון להביא הימנה ראשון שמצוה בראשון דילמא בעידנא דאיתחזאי קמייתא לא איתחזאי בתרייתא אלא רבי יוסי דפסח [ג](דתנן) [ד][ב]המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין אי זה מהן שירצה יקריב דברי חכמים רבי יוסי אומר מצוה בראשון ואם היה שני מובחר ממנו יביאנו:

הדרן עלך הוציאו לו

שני [ג]שעירי יום הכפורים מצותן [ה]שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד [ד]ואף על פי שאין שוין כשרין [ה]לקח אחד היום ואחד למחר כשרין [ו]מת אחד מהם אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני [ז]ואם משהגריל מת יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו [ו]והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה [ח]שאין חטאת צבור מתה רבי יהודה אומר תמות ועוד אמר רבי יהודה [ז]נשפך הדם ימות המשתלח ישפך הדם:

גמ'

וכי עדרו שורף. רבא קא מהדר ליה לרב נחמן ולטעמיך וכי עדרו הזקיקו הכתוב לשרוף ותנן וכולן נשרפין אבית הדשן: **הכא כתיב אותו.** לשלח אותו לעזאזל (ויקרא טז): **את הלשכה.** שהשליכו לתוכה שקלים שהביאו באדר וממלאין הגזברין מהן שלש קופות לתרומה לקנות מהן קרבנות צבור תמידין ומוספין: **בעידנא דאיתחזאי.** קופה קמייתא להקריב ממנה: **לא איתחזאי בתרייתא.** שהראשונה נראית להקרבה משנתרמה אבל שעיר של זוג ראשון לא נראה לשלוח עד שגמרו כל מתנות הדמים וכשגמרו נראה אחרון כראשון: **ואחר כך נמצא הראשון.** או קודם חצות דארבעה עשר או אחר חצות וקא אמר רבי יוסי מצוה בראשון ואף על פי שהופרש השני קודם חצות וכי מטא חצות תרוייהו איחזו כי הדדי דהא כל כמה דלא מטא זמן שחיטת הפסח לא איחזי קמא:

הדרן עלך הוציאו לו

שני שעירי: במראה. שניהן לבנים או שחורים (א) או א] שחופים: **ויאמר אם של שם מת וכו'.** הכי מיפרש' אם של שם מת יאמר זה שעלה וכו' ואם של עזאזל מת יאמר זה שעלה וכו': **והשני.** אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם אחד שנשאר מזוג ראשון ואחד מזוג שני (ב) באחד יתכפר והשני ירעה וכן אם של שם מת והרי יש כאן שנים לעזאזל האחד ישתלח והשני ירעה ובגמרא [ח] מפרש איזהו שני אם שני שבזוג שני אם שני שבזוג ראשון: **שאין חטאת צבור מתה.** דכי גמירי חמש חטאות ביחיד גמירי וטעמא מפורש בהוריות (דף ו.) ובתמורה (דף טו.) מה מצינו ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה שלא תמצאם בצבור (ג) אף שכפרו בעליה ואע"פ שאפשר להיות בצבור לא נאמרה אלא ביחיד: **ועוד אמר רבי יהודה.** בגמרא [ט] מפרש מאי אתא לאוסופי: **ימות המשתלח.** ויביא שנים ויגריל עליהן בתחילה:

גמ'

ואמאי תהוי זריקת אשם מצורע בימין דמן הדין הוה לן למימר דבין קבלה ובין זריקה דאשם מצורע בימין דומיא דמתן שמן אי לאו דאהדריה קרא מדכתיב כחטאת כאשם והתינח קבלה אבל נתינה דבחטאת גופיה בימין נימא דבאשם מצורע נמי תיהוי בימין ותירץ כיון דאהדריה קרא דכתיב כחטאת כאשם הוא ודרשינן כשאר אשמות יהא איכא למימר דאהדריה לגמרי עוד הקשה למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש ליהוו כל אשמות בימין לרבי שמעון מהיקישא דכחטאת כאשם או מהיקישא דזאת התורה ונראה לי דע"כ לרבי שמעון זריקת אשמות בשמאל מדכתיב כחטאת כאשם ודרשינן בפרק שני דזבחים (דף כה.) לר' שמעון גבי מנחה בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם וע"כ היינו זריקה דאי בקבלה אפילו בחטאת נמי הויא בשמאל לרבי שמעון כדאיתא בהדיא פרק שני דזבחים (דף כד:):

הדרן עלך הוציאו לו

שני שעירי וכו': [י]חד למראה וחד לקומה וחד לדמים. נראה לי דהיינו אליבא דר' יהודה דאי אליבא דר' שמעון הא דריש ליה לדרשה אחריתי בפ"ק דשבועות (דף יג:) ולקח את שני השעירים מקיש שעיר המשתלח לשעיר הפנימי [כ]מה שעיר הפנימי אינו מכפר על ישראל בשאר עבירות אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות וקאמר התם ורבי יהודה להכי איתקוש שיהו שוין במראה ובקומה ובדמים וקשה רבי שמעון מנא ליה דבעינן שיהו שוין וליכא למימר משום דאין היקש למחצה ונקיש להו לכל מילי דא"כ מנא ליה להש"ס דר' יהודה לית ליה היקישא אלא למראה וקומה ודמים נימא דר' יהודה אית ליה היקישא איפכא מקיש פנימי למשלח מה משלח אינו מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו אף פנימי אינו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו וליכא לשנויי דלהא לא איצטריך קרא דמאשר לעם נפקא התם דמכל מקום היא גופה תיקשי אשר לעם למה לי תיפוק ליה מהיקישא כדפרי' שלא יתכפרו כהנים בשעיר הפנימי מיהו הא איכא לשנויי דלרבי יהודה לית ליה היקישא כי האי גוונא מה שעיר המשתלח אינו מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו אף שעיר הפנימי אינו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו כיון דלא מצי למילף דומה לדומה מה משתלח אינו מכפר על ישראל אף פנימי אינו מכפר על ישראל אבל לר"ש דדריש היקישא בכה"ג אע"ג דלא הוה ממש דומה לדומה ואע"ג דהוי מצי למידרש היקישא למילתא אחריתי למראה וקומה ודמים אפי' הכי דריש נמי הא משום דאין היקש למחצה ה"נ נדרוש הא שלא יתכפרו כהנים בשעיר הפנימי בטומאת מקדש וקדשיו מהיקש דשעיר המשתלח דאין היקש למחצה וא"כ אשר לעם לר"ש ל"ל לאפוקי כהנים כדאיתא התם והיא ברייתא מוקמינן לה התם כרבי שמעון ונראה לי דתלתא קראי דאיתקשו בהו שעיר הפנימי ושעיר המשתלח סבירא ליה לר' שמעון דמחד מינייהו גמרינן מראה וקומה דשקולין הם ודמים מחד קרא נפקא ואייתר ליה חד לענין כפרה למידרש מה שעיר הפנימי אין מכפר על ישראל בשאר עבירות וכו' וכיון דלאו היקש גמור הוא שהרי לא מדמינן להו לגמרי דלא אמרינן מה זה אינו מכפר על ישראל אף זה אינו מכפר על ישראל ולא הוה לן לאקושינהו בכי האי גוונא אלא משום דמייתר לן קרא להכי די לנו אם נקיש אותם בדבר אחד ואם כן אי לא הוה כתיב אשר לעם לא הוה מקשינן פנימי למשתלח ומשתלח לפנימי אלא דוקא פנימי למשתלח אבל משתלח לא הוה מקשינן לפנימי לומר שלא יתכפרו בו כהנים כיון דמשתלח מרובה כפרתו והשתא נמי ניחא מאי דקשיא לן אמאי מייתי התם קרא דולקח את שני השעירים הוה ליה לאתויי מקרא קמא דומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים ולמאי דפרישית ניחא דקרא קמא איצטריך שיהו שוין בדמים כיון דההוא קרא איירי בדמים דגמרינן מיניה דמדעם ליהוי ואי לא הוה כתיב אלא תרי קראי הוה דרשינן חד שיהו שוין בדמים דביה איירי קרא ותנינא לדרשה דהתם מקיש שעיר המשתלח לפנימי אבל לומר שיהו שוין במראה וקומה לא הוה דרשינן כלל כיון דלא אשכחן בשאר זבחים שיהו שוין במראה וקומה אלא מדמייתר לן קרא בתרא דרשינן שוין במראה וקומה:

הא

מסורת הש"ס

א) [במשנה דשקלים ובשאר דוכתי לא נזכר ר' יוסי אומר], ב) [מגילה כא: לקמן סד. שקלים פ"ג], ג) [צ"ל דתניא], ד) לקמן סד., ה) [שבועות יג:], ו) שבועות יב. תמורה כב. כג., ז) זבחים לד: [מנחות נט:], ח) [לקמן סד.], ט) [לקמן סד:], י) שייך לע"ב, כ) עי' רש"א,

עין משפט נר מצוה

קג א מיי' פ"ב מהל' שקלים הלכה ז:

קד ב מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הל' ו:

א ג ד ה מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' יד:

ב ו ז ח שם הלכה טו:

◆

רבינו חננאל

ואפי' לר' אלעזר ור' שמעון דאמר כולן נשרפין, בשעיר המשתלח אם אבד והביא אחר ואחר כך נמצא הראשון אחד משלח לדברי הכל. שנאמר ושלח אותו לעזאזל אותו אחד ולא שנים. איזה משלח רב פפי משמיה דרבא [אמר] ראשון משלח סבר לה כר' יוסי דאמר מצוה בראשון כו'.

הדרן עלך הוציאו לו

שני שעירי שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהו שוין כו'.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במראה כו' שחורים או שחומים כצ"ל וכ"ב לשון שחמתית ונמצאת לבנה דפרק הספינה פי' אדומים וכה"א וכל חום בכאן לבן: (ב) ד"ה והשני כו' מזוג שני באחד מהן יתכפר והשני: (ג) ד"ה שאין חטאת כו' שלא תמצאם בצבור אף חטאת שכפרו בעליה:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה במראה וכו' או שחופים. כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

תורמין. כהנים, את הלשכה. נותנין משקלי שנה זו לתוכה לקנות מהן קרבנות צבור לכל השנה (מגילה כא:). **אלא ר' יוסי דפסח.** דהא הכא לא איתחזאי קמא עד דאיתחזאי בתרא שהרי אין זמן שחיטת הפסח אלא לאחר חצות וקודם לכן אבד ראשון והופרש שני ונמצא ראשון והרי שניהן עומדים כשהגיע זמן שחיטה ואפילו הכי קאמר ר' יוסי מצוה בראשון (לקמן סד.).

הדרן עלך הוציאו לו

נשפך הדם. על הארץ של שעיר הנעשה בפנים (מנחות נט:). **ימות המשתלח.** דאידחי ליה ויביא שנים אחרים (זבחים לד:). **מת המשתלח ישפך הדם.** של חברו על הקרקע ויביא שנים אחרים (מנחות נט:).

◆

תוס' ישנים

אלא לרב פפי משמיה דרבא מאי קסבר כו'. וסבירא ליה דטעמא דגמר כפרה הוא לא שייך בשעיר המשתלח אלא בשעיר שעמו, ובפר שגוף הכפרה בו. וקשה לה"ר אלחנן אדרבה דייקא מתני' דפ' שני שעירי כוותיה דקתני מת יביא שנים (הגריל) [ויגריל] עליהם ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו כו' והשני ירעה, אלמא קמא משתלח אך יוכל לדחותה מאי שני שני שבזוג ראשון כמו שמפרשה ר' יוחנן לקמן באידך פרקין [סה, א]. שלש קופות של שלש שלש סאין כו'. בתוספתא [שקלים פ"ב] מפרש תרם הראשונה ואומר הרי זה מארץ ישראל על כל ארץ ישראל, תרם את השניה ואומר הרי זה מעמון ומואב פי' מבני ישראל הדרים שם, תרם את השלישית ואומר הרי זה מבבל כו'. ותימה למה עשה כך והלא כולן שותפין בכל הקרבנות של כל יום ויום. ואומר ריב"א דכולן מפריש לשם כולן אלא הראשונה נקראת על שם ארץ ישראל והשניה על שם אותן שמביאין אחריהן והשלישית על שם אותן שאחריהם. וצ"ע למה הן עושין כך. ואם שני מובחר כו'. גבי שעיר לא שייך למימר מובחר כמו גבי פסח שאכילתו מצוה. הדרן עלך הוציאו לו

◆

תוס' ישנים (המשך)

פרק ששי מתני'. שני שעירי יום הכפורים מצותן [שיהיו שוין] במראה ובקומה. ואע"ג דאמרינן בפרק בן סורר ומורה [סנהדרין עא, א] דבן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ומשום דכתיב בננו זה דבעינן שיהו אביו ואמו שוין במראה ובקומה וזה אי אפשר להיות, אבל גבי בהמה מיהא יכול להיות יותר. ואע"פ שאין ממש דומות זו לזו דאמרינן בירושלמי [סנהדרין פ"ג ה"ט] דאפילו חיטה אינה דומה לחבירתה, מכל מקום בעינן שיהו שוין במראה ובקומה כל מה שיוכלו. מ"ר. ולקיחתו באחת. כגון שלקחו מאדם אחד ביחד או משני בני אדם וכגון ששניהם שליח לקבל המעות, דבהקדש מעות קונות דכתיב ונתן הכסף וקם לו. יקח זוג לשני. ולקיחתו כאחת לא בעינן אלא למצוה. וא"ת כיון שראוי לשעיר הנעשה בחוץ קודם הגרלה כדאמרינן בגמ' למה לא יקחו [זוג] אחר ויקיימו בזה מצות לקיחה כאחת. וי"ל דמיירי הכא שכבר הפרישו אחד לשעיר הנעשה בחוץ. מ"ר. משהגריל עליהם מת יביא שנים בתחילה כו'. וא"ת אמאי לא מוכח לעיל פרק טרף בקלפי [לט, ב] דלר' נחמיה מיהא הגרלה מעכבא לכל הפחות מדלא קתני יביא חבירו עמו שלא בהגרלה כדאמר ר' שמעון בגמ' דמשום דמצוה בהגרלה אין לנו לומר (במקום אחד) [לקנות שנים] לכתחילה כדפרישית גבי לקיחה. (למה) [וי"ל] דלעולם למצוה ואע"ג דבלקיחה פרישית לעיל דלא בעינן למצוה, היינו לפי שעיקר מצוותה [אינה] אלא מאתמול. ואע"ג דלקיחתו יכולה לדחות יום הכפורים כדאמרינן בפסחים פרק אלו דברים [סו, ב] ובשבת פרק שואל [קמח, א] וכן ערב פסח שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו כו', מ"מ אין עיקר לקיחתו ביום הכיפורים. מיהו קשה מדאמרינן לקמן בפירקין [סה, ב] ועוד דר' טבי דאמר בעינן תרומה חדשה מצוה היא, ומשום מצוה אין לנו לומר ימותו. וי"ל דמ"מ ידחו קאמרינן משום מצוה כי (היכי) [הכא] שאינו אלא רועה, ורבי יהודה דאמר ימותו אינו [אלא] משום דאית ליה דבעלי חיים [נדחין] כדמפרש רב בגמ' [לקמן סד, ב].